

REINTEGRATION OF MILITARY PERSONNEL INTO CIVILIAN SOCIETY: A SOCIO-PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE

Ponomarenko P. M.

*Ph.D in Pedagogy, Associate Professor,
Assistant Professor at the department of pedagogy and psychology
of social systems management by the academician I. Zyazyun,
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»
Kharkiv, Ukraine*

Solodovnyk T. O.

*Ph.D in Pedagogy, Associate Professor,
Assistant Professor at the department of pedagogy and psychology
of social systems management by the academician I. Zyazyun,
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»
Kharkiv, Ukraine*

The issue of socio-psychological adaptation of military personnel after discharge from service acquires special significance in the context of ongoing military actions and the growing number of veterans returning to civilian life. The transition from a military environment-based on discipline, hierarchy, clear structure, and collective interaction-to an open and unpredictable civilian space is often accompanied by a sense of loss of control, identity, and life purpose [1].

Socio-psychological adaptation is a process of integrating an individual into new social conditions, which involves restructuring value orientations, emotional states, and behavioral strategies. For former military personnel, this process has specific features related to the consequences of combat experience, high levels of stress, changes in social roles, and the need to re-evaluate oneself outside the military mission.

Among the main difficulties of adaptation are identity crisis, disorientation in social roles, emotional instability, a tendency to isolation, and reduced communicative activity. Many veterans face manifestations of post-traumatic stress disorder, which affects their perception of reality, interpersonal relationships, and ability to plan for the future. The loss of a sense of shared purpose and military brotherhood can lead to inner emptiness, apathy, and feelings of social uselessness

According to J. Monroe's research, certain skills that are vital during military service complicate adaptation to civilian life: constant combat

readiness, mistrust, emotional control, mission-oriented thinking, risk-taking behavior, and avoidance of emotional closeness [2, pp. 279–280]. In peaceful environments, such traits may hinder the formation of trusting relationships and contribute to social withdrawal and conflict.

As O. Melnyk notes, successful adaptation depends on the individual's internal resources-resilience, coping strategies, psychological well-being, the capacity for post-traumatic growth, and the ability to form new meanings [3, p. 8]. In this context, it is important to create conditions that promote veterans' self-realization, particularly through education, volunteer activities, and participation in community initiatives.

Professional adaptation is one of the most complex aspects of reintegration. Many former soldiers face difficulties in employment, the need for retraining, misunderstanding by employers, and significant cultural differences between military and civilian workplaces. According to O. Orlovska, effective reintegration of veterans requires coordinated interaction between psychologists, medical specialists, social workers, and legal consultants to ensure comprehensive support [4, p. 48].

V. Aleshchenko emphasizes that the creation of retraining centers, educational and consulting units, and social adaptation programs significantly enhances the reintegration of former service members [5, p. 12]. Such infrastructure should include not only professional development but also psychological counseling, family support for veterans, and public education initiatives aimed at overcoming stigma and prejudice.

Effective socio-psychological adaptation is possible only through a comprehensive approach that combines state policy, the work of civil society organizations, and community-level support. It is essential to foster a public culture of understanding the experience of military personnel, develop mentoring programs, and encourage peer support among veterans. Such initiatives help reduce isolation, rebuild a sense of belonging, and restore trust in society.

Therefore, the socio-psychological adaptation of military personnel after discharge from service is a long-term, multi-level process that intertwines individual experiences, social expectations, and economic factors. Its success depends not only on the psychological readiness of veterans but also on the ability of society to provide conditions for their dignified reintegration. The development of an effective veteran support system is not only a social necessity but also a moral imperative of a modern state striving for sustainable peace, justice, and respect for those who have defended it.

References

1. Спіріна, Т., Дуля, А., Боброва, О. (2025). Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців у післявоєнний період. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 157–162. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.21>
2. Теорія і практика психологічної допомоги та реабілітації : підручник. Вид. 2-ге, доп. / кол. авт. ; за заг. ред. Василя Осьодла. Київ : НУОУ імені Івана Черняховського, 2020. 484 с.
3. Мельник О. В. Вікові особливості адаптації учасників бойових дій : автореф. дис. ... канд. псих. наук: 19.00.07 / Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2019. 20 с.
4. Орловська О. А. Особливості адаптації військовослужбовців до умов цивільного життя. *Молодий вчений: науковий журнал*. 2019. № 8 (72). С. 45–49. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-11>. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/8/11.pdf> (дата URL: звернення: 10.10.2025).
5. Алещенко В. І. «Соціально-психологічна адаптація учасників бойових дій». *Психологічний журнал*. Вип. 8. 2022. С. 6–16.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-568-9-65>

АРТТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ У СТУДЕНТІВ ЗВО В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Прокоф'єва О. А., Бурцева О. Г.

*старший викладач кафедри біології та фізичної реабілітації;
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна*

Сучасні соціально-економічні умови, зокрема війна та нестабільність, створюють значний психологічний тиск на суспільство, у тому числі на студентську молодь. Стрес є єдиним з найбільших загроз для психологічного здоров'я людини. Згідно з дослідженнями, українські студенти постійно або періодично відчувають стрес. Це свідчить про актуальність проблеми та необхідність розробки ефективних стратегій подолання стресу. Стрес, як багатогранний психофізіологічний феномен, стає все більш актуальним об'єктом наукових досліджень як в Україні, так і за кордоном. Швидкий темп сучасного життя, постійні